

ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

УДК 930.1 «19/20...»

ПОЛІДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ДОСЛІДЖЕНЬ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ ВІТЧИЗНЯНИМИ ТА ЗАРУБІЖНИМИ НАУКОВЦЯМИ

Людмила Кожухаренко

Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Україна, 68609, Одеська область, м. Ізмаїл, вул. Репіна, 12
e-mail: u.207503_l.ukr.net@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6874-8507>

У статті висвітлено дослідження волонтерської діяльності у різних аспектах. Відображено іноземних і вітчизняних науковців, які студіювали це питання. Після початку антитерористичної операції на сході України у 2014 р. волонтерство досягло свого найвищого піку. Суттєве зростання ролі волонтерів у суспільстві на тлі підвищення значущості європейських цінностей у країні, активізації процесів демократизації зумовлює актуальність дослідження. Мета – показати, що волонтерська діяльність з наукової точки зору має полідисциплінарний характер та звернути увагу на історичний аспект волонтерського руху. Відповідно до поставленої мети сформульовані такі завдання: дослідити основні аспекти волонтерства у наукових працях вітчизняних та зарубіжних авторів; з'ясувати вплив історичних процесів в Україні у другому десятилітті XXI ст. на активізацію участі волонтерів у громадсько-політичному житті держави. Стаття надає висновки щодо перспектив волонтерської практики в Україні.

Ключеві слова: полідисциплінарність, волонтерський рух, громадськість

Цікавим питанням сучасної історії України є формування та діяльність вітчизняного волонтерського руху. Для детального дослідження українського волонтерства ми зупинилися на сучасному етапі творення нашої історії. Ідеї альтруїзму, що містяться у підґрунті волонтерської діяльності, приваблювали різних мислителів, а саме: О. Конта, І. Канта, Г. Гегеля, Д. Майерса, М. Вебера, А. Сміта, А. де Токвіля, Дж. Александера, М. Уольцера, Ю. Габермаса й ін. Розглядаючи у своїх доробках аспекти, що стосуються природи добродійної діяльності, вони напрацювали теоретичну основу для більш детального дослідження цього феномену у подальшому, як вагомому об'єкту наукових вивчень. Слід наголосити, що такі дослідження мають місце й сьогодні у XXI ст., адже залишаються актуальними із-за суспільних процесів, що кояться у світі та й, зокрема, в Україні та чинять вплив на стан волонтерства.

Явище волонтерського руху цікавить науковців усього світу своєю неординарною природою та багатогранністю напрямів. Позитив-

ні наслідки волонтерської діяльності, які становлять її суспільну значущість, акцентують увагу на необхідності ретельного дослідження цього феномену. Зарубіжними та вітчизняними дослідниками поставлено за мету вишукування різносторонніх аспектів явища волонтерства, а саме: економічні, педагогічні, політологічні, правові, психологічні, релігійні, соціологічні, філософські тощо. Ми вбачаємо, що наукові розвідки волонтерства носять полідисциплінарний характер, адже аналіз західної та української наукової думки відносно волонтерської діяльності доводить, що здійснювані дослідження розглядали різні її аспекти. У процесі дослідження цієї наукової проблеми економісти досліджують економічну доцільність волонтерської діяльності, політологи вивчають її з погляду демократії, психологи бачать її у контексті просоціальної поведінки, а соціологи вивчають цей феномен як чинник суспільної консолідації та соціальної підтримки. Суттєвого розвитку цей прояв набуває у науковому просторі Заходу в другій половині ХХ ст., коли волонтерська діяльність почала

активно розвиватися у провідних державах світу. У 70-ті роки ХХ ст. розпочалось більш ґрунтовне опрацювання цієї проблеми, відомі дослідники зробили чималий внесок у створення сучасного наукового підходу до явища волонтерства. Австралійська дослідниця волонтерської діяльності Л. Локстоун стверджує, що початок ґрунтовних досліджень волонтерства припадає на рубіж 1980-1990-х років [13, с. 8]. Наукові розвідки кінця ХХ ст. та ті, що проводяться сьогодні, відзначаються комплексністю та безпосередньою спрямованістю на дослідження власне волонтерства як суспільного явища, його теоретичних засад і практичних проявів.

Варто наголосити, що аналіз мотиваційних чинників волонтерства є одним із ключових у дослідженні цієї діяльності у науковій площині. З'ясування того, що саме мотивує людину бути волонтером, є складним питанням, проте його розуміння може стати визначальним чинником корисності волонтерської діяльності. Британський релігієзнавець П. Кларк та американський політолог і дослідник державного управління Дж. Уїльсон у своїй роботі «Системи стимулювання: теорія організацій» застосували розроблену ними типологію стимулів до розуміння мотивації волонтерів [8]. Серед дослідників, що працювали над цією проблемою, слід виокремити американських науковців: антрополога та біолога Дж. Грішопа, експерта у галузі менеджменту Л. Міллер, педагога К. Хендерсон, політолога Г. Френсіса, психолога І. Тореллі, соціологів Д. Сміта й А. Деніелс, спеціаліста із соціальної роботи А. Рубіна й ін. Звертали свою увагу на чинники, які заохочують людей до здійснення суспільно корисної праці американські психологи А. Омото та М. Снайдер у праці 1995 р. «Постійна допомога без зобов'язань: мотивація, тривалість діяльності та суспільне сприйняття волонтерів, задіяних у профілактиці СНІДу» [15], а також у 1998 році М. Окун, А. Барр і Р. Герцог у праці «Мотивація до волонтерства у дорослих: перевірка конкуруючих моделей» [14].

У межах іншого прояву суттєве місце посідають дослідження ресурсів волонтерської діяльності. Найяскравішими представниками цієї наукової течії є американські дослідники Дж. Уїлсон і М. М'юсік. Їхньому науковому тандему належать спільні праці, спрямовані на висвітлення теоретичних засад волонтерства. Так, у статті «Яка різниця? На шляху до інтегрованої теорії волонтерської роботи» науковцями розроблена «цілісна теорія формального

й неформального волонтерства, заснована на тезах, що волонтерська діяльність – це: 1) продуктивна робота, що вимагає людського капіталу; 2) колективна поведінка, що потребує соціального капіталу; 3) етично керована діяльність, що не може здійснюватись без культурного капіталу» [25, с. 694].

Економічні аспекти волонтерської діяльності, її позитивний внесок у суспільне благополуччя не може оминати наукова увага дослідників з усього світу, становлячи значний обсяг загальних знань про волонтерство. Серед науковців, які вивчали це питання з погляду витрат і корисності, чільне місце посідають американські психологи М. Чінман та А. Уондерсман. Вони виклали результати свого дослідження у статті «Переваги й витрати волонтерства в громаді: теоретичний огляд та практичні наслідки» [27]. Дослідники американського університету Джона Хопкінса, а саме, експерт із врядування Л. Саламон, політолог М. Хеддок і фахівець у галузі макроекономіки й економічної соціології В. Соколовський у своїй праці «Вимірювання економічної цінності волонтерської діяльності в усьому світі: концепції, оцінки та перспективи» зазначили, що «економічний ефект є лише однією ланкою з усього ланцюжка аспектів і наслідків волонтерської діяльності, що можуть і повинні бути виміряні більш ґрунтовно та системно. Однак у світі, підвладному економічним реаліям, більш повна картина економічної оцінки волонтерства може дібрати «ключ до дверей» й інших аспектів цього явища» [17, с. 220-221]. Практика багатьох країн підтверджує, що діяльність волонтерів приносить суспільний прибуток і забезпечує вклад у ВВП від 4 до 8% [10].

Значна роль волонтерської роботи у системі трудових відносин вплинула на наукове обґрунтування цього феномену в контексті питань зайнятості, кар'єри, продуктивності праці. Характерною науковою роботою у цьому аспекті стала видана книга американського дослідника Р. Лібоува «Професійний альтруїст: соціальна робота як покликання», в якій він охарактеризував філософські, психологічні, психіатричні, культурні, релігійні чинники благодійності у сфері соціальної роботи, що відповідають природі волонтерства як «прелюдії» до професійної діяльності [12]. Колектив американських дослідників під керівництвом експерта з питань розвитку людського потенціалу К. Спери доводить, що провадження «волонтерської діяльності дійсно може створювати або зміцнювати соціальний капі-

тал особи, тим самим забезпечуючи волонтерів доступ до можливостей працевлаштування» [18, с. 23]. Наша наукова проблема у сфері трудових відносин розглядається і через призму корпоративного волонтерства. Так, канадська дослідниця Дж. Лаутеншлагер приділяє значну увагу питанням наукового обґрунтування залучення працівників до провадження волонтерської діяльності за основним місцем роботи [11].

Проблематика волонтерства може розглядатися у рамках дослідницького проекту про взаємозв'язок віку та волонтерської діяльності. Так, наприклад, американський вчений М. ван Уїлліген у своїй праці «Диференціальні зиски волонтерства упродовж усього життя» довела, що «волонтери літнього віку мають більш стійке відчуття задоволеності життям, що з перебігом їхньої волонтерської діяльності навіть зростає, ніж волонтери з числа молоді» [24, с. 308]. Серед дослідників цього напрямку варто зазначити геронтолога із США Л. Чой та її австралійських колег Дж. Уарбуртон і К. Стірлінг, наукові інтереси яких продемонстровані працями: «Фактори, що впливають на волонтерську діяльність літніх людей» [28], «Фактори, що впливають на волонтерську діяльність селян й городян похилого віку в Австралії» [23].

На початку ХХІ ст. дослідження спрямувалися на національні та регіональні ознаки волонтерської діяльності. Німецький соціолог Х. Ангієр та американський політолог Л. Саламон у роботі «Волонтерська діяльність у міжнародній перспективі: порівняння основних аспектів» розглядають кроснаціональні моделі волонтерської діяльності, соціальні характеристики волонтерів і мотиви, якими вони керуються. Автори стверджують, що «як культурне та економічне явище волонтерська діяльність є частиною способу організації суспільств, індикатором розподілу соціальної відповідальності в них та мірилою участі громадян у процесах життєдіяльності громад» [1, с. 1]. Свій внесок у розвиток кроснаціональних аспектів волонтерства зробили австрійський науковець Ф. Піхлер і британська вчена К. Уоллес, які здійснили відповідні дослідження у 27 країнах Європи [16].

Незважаючи на те, що багатоманітність проявів цієї проблеми у доробках української науки дещо поступається загальносвітовим досягненням, характерною особливістю дослідження в Україні так само є полідисциплінарність, що єднає інтереси різних галузей знань навколо спільного об'єкту наукових вивчень –

волонтерської діяльності. Суттєве місце у створенні наукового розуміння про волонтерську діяльність відноситься до суспільствознавчих наук, що представляють доробки українських дослідників новітнього часу. Так, науковцями Харківського національного економічного університету О. Зимою та В. Підгайною у препринті «Особливості волонтерства та його розвиток в Україні» розкрито сутність багатьох пов'язаних з темою волонтерської діяльності понять, а також розглянуто концепцію розвитку волонтерства в Україні та світі [6].

Протягом тривалого часу соціальна педагогіка та соціальна робота посідають місце лідера у вивченні такого феномену людської діяльності, як волонтерство. Ми гадаємо, що і в нашій державі першими науковими розробками з волонтерської діяльності стали дослідження спеціалістів соціального спрямування, адже у час становлення української державності допомога волонтерів відбувалась саме у цій сфері. Так, одним з перших наукових доробків українських дослідників, що заслуговує на увагу у контексті вивчення волонтерської діяльності у соціальному аспекті, є розвідка Т. Голованової та Ю. Гапон «Волонтерство в соціальній роботі як феномен цивілізованого суспільства», в якій волонтерська діяльність представлена не лише як важливий ресурс соціальної роботи особливо у кризові періоди історії, але і як основа побудови та розвитку гуманного суспільства, джерело енергії та творчого потенціалу для розв'язання його соціальних проблем [5, с. 15]. Серед наукових праць початку 2000-х років помітною є колективна робота О. Безпалько, Р. Вайноли, А. Капської, О. Карпенко та Ж. Петровича «Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах», в якій науковці соціальної педагогіки бачать волонтерську діяльність не стільки як форму чи метод соціально-педагогічної роботи, скільки як спосіб взаємодії держави та суспільства у процесі реалізації державної соціальної політики. Вони стверджують, що волонтерська діяльність характеризується як можливість «вчитися, самовдосконалюватися, самореалізуватися у справах служіння соціуму, державі» – з одного боку, а з іншого – «відчути себе причетними до участі в державних справах» [19, с. 93]. І. Юрченко у своєму дисертаційному дослідженні розглянула волонтерську діяльність як соціальний інститут і надала емпіричні характеристики інституціоналізації волонтерства у нашій країні [29].

Педагогічним науковим середовищем волонтерська діяльність досліджується перева-

жно як засіб виховання та підготовки майбутніх фахівців. Так, Р.Козубовський розглядає студентську волонтерську практику як інструмент підготовки майбутніх соціальних працівників до профілактики девіантної поведінки серед учнівської молоді [9]. З цією темою дослідження перегукуються й інші наукові доробки, зокрема Т.Ткачук вивчає роль волонтерської діяльності у вихованні гуманістичних цінностей у студентів педагогічних коледжів [20].

Будучи для сучасної України відносно новим суспільним проявом, волонтерський рух викликає інтерес у вітчизняних науковців психології, які досліджують особистісні аспекти цього феномену. Результати психологічних розвідок волонтерської діяльності суттєві та своїм аналізом соціально-психологічних чинників цього феномену показують вагоме їхнє значення у формуванні громадянського суспільства. О.Трубнікова стверджує, що «саме соціально-психологічні чинники є визначальними в розвитку добровільної діяльності», в якому має бути зацікавлена держава, адже «волонтери «перекривають» недостатність спеціалістів у сфері надання соціальних послуг, яка на сьогодні спостерігається у нашій державі» [22, с. 242, 241]. Канадський психолог Е.Ховарт зазначав, що волонтери «...спонукані сумлінням як проявом неспокою, а волонтерська діяльність – це спосіб задоволення цього неспокою» [26, с. 857].

Дуже вагомим для дослідження волонтерського руху є його сприйняття правознавчою наукою, яка здійснює юридичну оцінку цієї діяльності. Правовий аспект передбачає виникнення правовідносин у процесі роботи волонтерів. Це і правовідносини між волонтерами та державою, волонтерами й отримувачами їхньої допомоги, стосунки волонтерських об'єднань між собою. Однак, таке стрімке зростання кількості волонтерів у нашій державі ставить перед владою негайне питання організації їх правової обізнаності з тим, щоб рівень правової грамотності дозволив їм захищати як власні інтереси, так і інтереси інших осіб. Прийняття системного законодавства, спрямованого на врегулювання благодійної та волонтерської діяльності, звісно, створює умови для розвитку якісно нового рівня цієї діяльності та взаємодії волонтерів з органами державної влади. Правознавець Я.Буздуган у своїй праці «Еволюція світового волонтерського руху» доводить значний вплив волонтерських організацій на розвиток соціальної сфери та формування громадянського суспільст-

ва [2] такого наразі дефіцитного у сучасній Україні.

Широке коло дослідників розглядають волонтерський рух, як чинник, котрий впливає на формування громадянського суспільства. Стали у нагоді висновки Н.Вайнілович, яка досліджує питання можливості «змінити ставлення громадськості до волонтерства, розширити область його проникнення в суспільство» [3, с. 57]. Серед аналогічних робіт слід згадати статтю «Волонтерський рух в Україні: шлях до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин» дослідника державного управління І.Тохтарової, в якій на тлі історичної традиції суспільної праці в Україні розглядається корисність волонтерської праці для особистого та суспільного зростання [21]. Ми впевнені, що нам українцям слід навчитися того, що наша громадянська активність має бути не тільки відповіддю на сучасні виклики, а й постійною практикою. Особливу увагу звертає на себе колективна праця дослідників С.Харченка, О.Песоцької, В.Кратінової, Н.Ларіонової та О.Караман «Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні», в якій проведено історико-феноменологічний аналіз волонтерства, розкрито його організаційні та нормативно-правові засади в Україні, висвітлено шляхи залучення волонтерів до соціально корисної діяльності [7].

Починаючи з кінця 2013 р. волонтерський рух набуває інших рис, незнайомих раніше. Євромайдан і зовнішня агресія проти нашої держави 2014 р., які вже є частиною не тільки новітньої історії України, а й всесвітньої, стали поштовхом до активізації волонтерської діяльності. Багато патріотично налаштованих громадян України не могли байдуже споглядати за подіями, які вирували на східних кордонах нашої держави та всім чим могли допомагали військовим, аби останні зуміли вистояти та боронити терени країни. Волонтери так як і бійці ризикували своїм життям задля того, щоб захистити українське населення та зберегти незалежність Батьківщини. Найбільш суттєвий внесок для посилення обороноздатності України волонтери зробили саме на початку військових дій у Донецькій і Луганській областях, коли постачання державою силовим структурам здійснювалося повільно, бракувало систем захисту, обмундирування та продовольства. Основними напрямками діяльності волонтерів починаючи з 2014 р. стали: допомога українській армії (збір і доставка у зону проведення АТО необхідних ресурсів), надання медичної допомоги пораненим, допомога

вимушеним переселенцям, пошук зниклих безвісті та звільнення полонених. Відчутну підтримку Україна отримала від української діаспори, яка не стояла осторонь. Її представники пересилали до нашої держави грошові перекази, медичні препарати, приціли, господарські товари, проводили чисельні громадські акції на підтримку суверенітету і територіальної цілісності історичної Батьківщини. Так, учені Національного інституту стратегічних досліджень стверджують, що зростання активності волонтерського руху в Україні у 2014 році «було обумовлене двома основними факторами: внутрішньополітичною кризою, що призвела до розбалансування системи державного управління, дефіциту якісних управлінських рішень, браку ресурсних можливостей та зовнішньою агресією, яка поглибила дисбаланс між здатністю держави ефективно виконувати свої функції та забезпеченням основних потреб громадян» [4, с. 16]. Згідно нашого спостереження до зазначених чинників можна додати й такі: зміна світогляду громадян нашої держави; початок формування громадянського суспільства; бажання зберегти мир в Україні; неефективна система забезпечення національної безпеки.

Ці обставини є вагомим аргументом для наукового перегляду питань волонтерської діяльності в Україні та переконують, що цю проблему можливо досліджувати з іншої точки зору, окрім вищезазначених. Існуючі наукові доробки про волонтерів вплинули на формування певного бачення про волонтерську діяльність. Аналіз історії розвитку та сучасного стану волонтерського руху в різних державах та в Україні дає нам підстави наполягати, що ця проблема не висвітлена історичною наукою. Отже, набуті дослідження відносно осмислення волонтерства як суспільного явища крізь призму багатьох наук формують надійну теоретичну підвалину для наукового вивчення волонтерської діяльності і в історичній площині. Для всебічного аналізу спадку про волонтерський рух слід використати хронологічно-предметний метод, який наочно показує напрямок розробок і ступінь їхньої вивченості з огляду на часові періоди, коли поступовий розвиток сфер знань, що вивчають феномен волонтерської діяльності, супроводжувався впливом певних тенденцій і домінуванням відповідних наукових інтересів. Історичний інтерес до волонтерської діяльності у нашій державі, як наукової проблеми, викликаний сьогоденними обставинами, котрі формують наразі сучасне волонтерство в Україні.

Дослідження стимулюють розвиток науки та, як наслідок, забезпечують обґрунтоване впровадження наукових досягнень у практичну діяльність цього руху з урахуванням досягнень і збитків. Це хід нашої історії за участю населення України, яке вкотре спіткало лихо. Проте український люд завдяки героїчній вдачі не розгубився, а згуртувався. Аби зберегти пам'ять про волонтерів, які першими запропонували допомогу та підтримку українським військовим, не можна полишити такий прояв їхньої діяльності поза історичною увагою. Це явище слід вписати «золотими літерами» в історію сучасної України для прийдешніх поколінь, щоб знали про такий несподіваний сплеск громадської ініціативи. Україна чи не єдина держава у світі, де волонтерський рух набув історичного змісту.

Волонтерська діяльність з кожним роком стає більш поширеною. У багатьох державах світу послуги волонтерів є звичним явищем. Наприкінці ХХ ст. особливе місце волонтерської діяльності у процесі суспільного розвитку було офіційно визнано міжнародним співтовариством. За останнє десятиріччя тема волонтерства неодноразово обговорювалось на засіданнях Генеральної Асамблеї ООН і залишається актуальним питанням порядку денного у досягненні «Цілей Розвитку Тисячоліття». Як ми бачимо волонтерський рух у середині другого десятиліття ХХІ ст. активно проявився і в Україні та сягнув найвищого рівня свого розвитку у країні.

Починаючи з обрання Україною незалежності і до сьогодення з друку виходять наукові роботи про волонтерську діяльність, яка буде існувати незалежно від того, якою є політична й економічна ситуація у державі, яке законодавство у країні, що регулює волонтерську діяльність, якими є умови для роботи волонтерів. Наукову базу українського дослідження, об'єкт якого є волонтерська діяльність, формують дисертації, наукові публікації, статті виконані у різних галузях знань.

Отже, зазначене вище свідчить про суттєвий обсяг досягнень сучасної науки стосовно дослідження феномену волонтерської діяльності та разом з цим акцентує увагу на недостатність знань відносно волонтерства в історичній науці. Усі доробки присвячені волонтерам у різних аспектах демонструють підвищений науковий інтерес до цього феномену саме останнім часом, через посилення ролі волонтерства, яке впливає на формування громадянського суспільства, якому не байдуже за якими тенденціями розвивається його країна.

Значення внеску українських дослідників у загальну базу знань про волонтерство полягає у змалюванні наукового уявлення про цей феномен і його актуальності для України.

Перспективою подальших розвідок даної проблематики, є на наш погляд дослідження історичних аспектів, які доведуть, що саме волонтерський рух підтримав військові формування України та завадив планам агресора.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Ангієр Х. Волонтерство в міждержавній перспективі: початкові порівняння. Лондон: Центр громадянського суспільства, 2001 // Робочий документ громадянського суспільства. URL: http://eprints.lse.ac.uk/29049/1/CSWP_10_web.pdf
2. Буздуган Я. Еволюція світового волонтерського руху // Віче. 2013. № 13. URL: <http://www.viche.info/journal/3716/>
3. Вайнілович Н.А. Професіоналізація волонтерської діяльності як умова формування нового статусу волонтерів у суспільстві // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2011. № 2. С. 53-58.
4. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіз. доп. Київ: НІСД, 2015. 36 с.
5. Голованова Т.П. Волонтерство в соціальній роботі як феноменцивілізованого суспільства. Запоріжжя: Запорізький державний університет, 1996. 134 с.
6. Зима О.Г. Особливості волонтерства та його розвиток в Україні: Препринт. Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. 48 с.
7. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні: Науково-навч.-метод. посібник / С.Я. Харченко та ін. За ред. С.Я. Харченко. Луганськ: Луганський національний університет ім. Т. Шевченка, 2008. 319 с.
8. Кларк П.Б. Стимульні системи: теорія організацій // Адміністративна наука щоквартально. 1961. Т. 6. С. 129-166. [Оригінал: Clark P.B., Wilson J.Q. Incentive Systems: A Theory of Organizations // Administrative Science Quarterly. 1961. Vol. 6, Iss. 2. P. 179-166]
9. Козубовський Р.В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактики девіантної поведінки серед учнівської молоді в процесі волонтерської практики: Автореф. дис.... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2014. 20 с.
10. Крапівіна Г.О. Людські ресурси та їх мотивація у волонтерській діяльності. Львів: Україна, 2010. Т. 5, С. 117-123.
11. Лаутеншлагер Дж. Волонтерство на робочому місці: як сприяти добровільності працівників. Торонто: Департамент канадської спадщини. Дирекція добровільних дій, 1993. 48 с. [Оригінал: Lautenschlager J. Volunteering in the Workplace: How to Promote Employee Volunteerism. Toronto: Department of Canadian Heritage, Voluntary Action Directorate, 1993. 48 p.]
12. Лібоува Р. Професійний альтруїст: виникнення соціальної роботи як кар'єра, 1880-1930 рр. Кембридж: Гарвардський університет Прес, 1965. 299 с. [Оригінал: Lubove R. The Professional Altruist: The Emergence of Social Work as a Career, 1880-1930. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1965. 299 p.]
13. Локстоун Л.А. Управління робочою силою волонтерів: гнучкі структури та стратегії інтеграції волонтерів та платників: Дисертація на ступінь доктора філософії. Мельбурн, 2004. 443 с. [Оригінал: Lockstone L.A. Managing the Volunteer Workforce: Flexible Structures and Strategies to Integrate Volunteers and Paid Workers: the thesis for the degree of PhD. Melbourne, 2004. 443 p.]
14. Окун М.А. Мотивація добровольців старшими дорослими: випробування конкуруючих моделей // Психологія та старіння. 1998. Т. 3. 608-621. [Оригінал: Okun M.A., Barr A., Herzog A.R. Motivation to Volunteer by Older Adults: A Test of Competing Models / Psychology and Aging. 1998. Vol. 13, Iss. 4. P. 608-621]
15. Омото А.М. Тривала допомога без обов'язку: мотивація, довговічність служби та сприйняте ставлення до добровольців з боротьби зі СНІДом // Журнал особистості та соціальної психології. 1995. Т. 68. С. 671-686. [Оригінал: Omoto A.M., Snyder M. Sustained Helping Without Obligation: Motivation, Longevity of Service, and Perceived Attitude Among AIDS Volunteers // Journal of Personality & Social Psychology. 1995. Vol. 68, Iss. 4. P. 671-686]
16. Піхлер Ф. Закономірності формального та неформального соціального капіталу в Європі // Європейський соціологічний огляд. 2007. Т. 23, С. 423-435. [Оригінал: Pichler F., Wallace C. Patterns of Formal and Informal Social Capital in Europe // European Sociological Review. 2007. Vol. 23, Iss. 4. P. 423-435]
17. Саламон Л.М. Вимірювання економічної цінності волонтерської роботи в усьому світі: концепції, оцінки та дорожній план майбутнього // Анонси державної та кооперативної економіки. 2011. Т. 82. С. 217-252. [Оригінал: Salamon L.M., Sokolowski S.W., Megan A. Measuring the Economic Value of Volunteer Work Globally: Concepts, Estimates, and A Roadmap to the Future // Haddock Annals of Public and Cooperative Economics. 2011. Vol. 82, № 3. P. 217-252]
18. Спера К. Добровільна діяльність як шлях до працевлаштування: чи волонтерство підвищує шанси на пошук роботи без роботи? Вашингтон, округ Колумбія: Управління досліджень та оцінки. Корпорація національної та громадської служби, 2013. 36 с. [Оригінал: Spera C., Gartner R., Nerino A., DiTommaso A. Volunteering as a Pathway to Employment: Does Volunteering Increase Odds of Finding a Job for the Out of Work? Washington, DC: Office of Research and Evaluation, Corporation for National and Community Service, 2013. 36 p.]
19. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах / А.Й. Капська та ін. За ред. А.Й. Капської. Київ: Національний педагогічний ун-т ім. М. Драгоманова, 2001. 139 с.
20. Ткачук Т.С. Виховання гуманістичних цінностей у студентів педагогічних коледжів у процесі волонтерської діяльності: Автореф. дис.... канд. пед. наук: 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Луганський національний університет ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2013. 20 с.
21. Тохтарова І. Волонтерський рух в Україні: шлях до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2014. № 2. 13 с.
22. Трубінікова О.А. Структура соціально-психологічної готовності особистості до волонтерства // Актуальні проблеми психології. 2009. Т. 7, Вип. 19. С. 241-248.
23. Уарбуртон Дж. Фактори, що впливають на волонтерство серед дорослих сільських і селищних будинків у дорослому віці в Австралії // Освітня геронтологія, 2007. Т. 33, С. 23-43. [Оригінал: Warburton J., Stirling C. Factors Affecting Volunteering Among Older Rural and City Dwelling Adults in Australia // Educational Gerontology. 2007. Vol. 33, Iss. 1. P. 23-43]
24. Уїлліген М. Диференціальні переваги добровільної діяльності впродовж життя // Журнал геронтології: соціальні науки. 2000. Т. 55. С. 308-318. [Оригінал: Van Willigen M. Differential Benefits of Volunteering Across the Life Course // Journal of Gerontology: Social Sciences. 2000. Vol. 55, Iss. 5. P. 308-318]
25. Уїлсон Дж. Хто піклується? До інтегрованої теорії волонтерської роботи // Американський соціологічний огляд. 1997. Т. 62, № 5. С. 694-713. [Оригінал: Wilson J., Musick M. Who Cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work // American Sociological Review. 1997. Vol. 62, № 5. P. 694-713]
26. Ховарт Е. Особисті якості волонтерів // Психологічні звіти. 1976. Т. 38. С. 855-858. [Оригінал: Howarth E. Personality characteristics of volunteers // Psychological Reports. 1976. Vol. 38, Iss. 3. P. 855-858]
27. Чінман М.Ю. Переваги та витрати на волонтерство в громадських організаціях: огляд та практичні наслідки // Некомерційний та добровільний сектор щоквартально. 1999. Т. 28, № 1. С. 46-64. [Оригінал: Chinman M.J., Wandersman A.H. The Benefits and Costs of Volunteering in Community Organizations: Review and Practical Implications // Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly. 1999. Vol. 28, № 1. P. 46-64]
28. Чой Л.Г. Фактори, що впливають на добровільність серед старших дорослих // Журнал прикладної геронтології. 2003. Т. 22. С. 179-196. [Оригінал: Choi T.H. Factors Affecting

Volunteerism Among Older Adults // Journal of Applied Gerontology. 2003. Vol. 22, № 2. P. 179-196]

29. Юрченко І. Інституціоналізація волонтерського руху в Україні: автореф. дис.... канд. соц. наук: 22.00.03 «Соціальні

структури та соціальні відносини» / Інститут соціології Національної академії наук України. Київ, 2009. 20 с.

Liudmyla Kozhuharenko

Interdisciplinarity of the Study of Volunteering by Ukrainian and Foreign Scholars

The paper shows the research of volunteering in various aspects. Foreign and domestic scholars who studied this issue are named. After the start of the anti-terrorist operation in eastern Ukraine in 2014, volunteering reached its highest level. Significant enhancement of the role of volunteers in the society against the background increasing of the importance of European values in the country, and the intensification of democratization processes determine the relevance of the study. The purpose is to show that volunteering, from a scientific point of view, is of an interdisciplinary nature and also it is necessary to pay attention to the historical aspect of the volunteer movement. In accordance with the purpose, the following objectives have been formulated: to study the main aspects of volunteering in scientific works of domestic and foreign authors; to find out the influence of historical processes in Ukraine in the second decade of the XXI century on the activation of volunteers participation in the public-political life of the state. The paper gives the conclusions about the prospect of volunteer practice in Ukraine.

Analysis of recent researches and publications. Such a phenomenon as volunteering is the subject of scientific researches of scholars around the whole world. Foreign and domestic researches pay attention to the study of various aspects of the phenomenon of volunteering, including philosophical, sociological, political science, legal, psychological, pedagogical, economic and other ones. Scholars turn their attention to the content of volunteering: the issue of training volunteers to communicate with different categories of people, practical experience and principles of work. Consequently, the review of scientific literature on volunteering indicates that in modern historical science, there are no research works devoted to this problem. However, this activity can be studied also as a phenomenon caused by historical events that has the potential to influence the formation of a new society.

General problem statement and connection with important scientific and practical tasks. The activity of volunteer organizations, which bring innovation into the relationship between the state and citizens, has a significant impact on the development of modern Ukraine. The persistent and tireless work of volunteers becomes a significant part of the state-building process.

Scientific novelty consists in substantiation of theoretical-methodological and practical principles of volunteering under the influence of external factors, as one of the tools of the formation of civil society in modern Ukraine.

The practical significance of the obtained results consists in the fact that the studied materials will considerably increase contemporary knowledge of the recent history of Ukraine in the issues of the volunteer movement, and in the research area will form the basis for further scientific research.

Keywords: polydisciplinarity, volunteer movement, public, research

Надійшла до редакції / Received: 25.08.2018

Схвалено до друку / Accepted: 03.10.2018